

Vai trò của Chủ nghĩa Mác - Lênin trong việc hình thành thế giới quan khoa học cho sinh viên Việt Nam giai đoạn hiện nay

Trần Thị Giang Thanh*, Vũ Thị Thảo*

*ThS. Trường Đại học Dược Hà Nội

Received: 7/02/2024; Accepted: 16/02/2024; Published: 23/02/2024

Abstract: Marxism - Leninism is a scientific and revolutionary theoretical system, an ideological weapon of the working class and working people in the struggle to understand and transform the world. Currently, the struggle to protect the Party's ideological foundation and build the country requires us to continue to learn and more deeply perceive the true values of Marxism-Leninism to inherit and develop. Develop and apply creatively in practical activities. This article presents the role of Marxism-Leninism in forming the scientific worldview of today's Vietnamese students.

Keywords: Marxism - Leninism, student, worldview, Vietnam.

1. Đặt vấn đề

Chủ nghĩa Mác do C.Mác và Ph.Ăngghen sáng lập vào giữa thế kỷ XIX, đầu thế kỷ XX đã được V.I.Lênin phát triển thành Chủ nghĩa Mác - Lênin. Từ thời C.Mác đến thời V.I.Lênin và cho đến nay, thế giới cũng như Việt Nam đã trải qua nhiều biến cố, quanh co, phức tạp, song với bản chất khoa học và cách mạng, Chủ nghĩa Mác - Lênin vẫn thể hiện sức sống trong xã hội hiện đại. Vì vậy, việc tiếp tục nghiên cứu vai trò của Chủ nghĩa Mác - Lênin với việc hình thành thế giới quan khoa học cho sinh viên (SV) Việt Nam trong điều kiện hiện nay có ý nghĩa quan trọng và cần thiết.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Khái quát chung về chủ nghĩa Mác - Lênin

Chủ nghĩa Mác - Lênin ra đời vào những năm 40 của thế kỷ XIX, khi phương thức sản xuất tư bản chủ nghĩa đã phát triển mạnh mẽ và trở thành lực lượng kinh tế thống trị ở các nước Tây Âu (như Anh, Pháp...). Điều đó, đánh dấu bước chuyển hoá từ nền sản xuất thủ công sang nền sản xuất đại công nghiệp tư bản chủ nghĩa; mặt khác, làm thay đổi sâu sắc cục diện xã hội, trước hết là sự hình thành và phát triển của giai cấp vô sản. Thực tiễn cuộc đấu tranh cách mạng của giai cấp vô sản ở các nước Tây Âu đòi hỏi phải có lý luận khoa học dẫn đường, trong điều kiện đó chủ nghĩa Mác đã ra đời. Chủ nghĩa Mác ra đời còn là kết quả của sự kế thừa tinh hoa văn hóa nhân loại, đó là triết học cổ điển Đức; kinh tế chính trị cổ điển Anh và chủ nghĩa xã hội không tưởng Pháp và Anh cuối thế kỉ XVIII đầu thế kỉ XIX, đặc biệt là những thành tựu phát triển của khoa học tự nhiên với ba phát minh vĩ đại: Định

luật bảo toàn và chuyển hóa năng lượng; Học thuyết tế bào; Học thuyết tiến hóa của Đácruyn. Có thể nói, chủ nghĩa Mác ra đời không phải là ngẫu nhiên, mà là một hiện tượng hợp quy luật; là sản phẩm của tình hình kinh tế - xã hội đương thời, của tri thức nhân loại thể hiện trong các lĩnh vực khoa học, vừa là kết quả của năng lực tư duy và tinh thần nhân văn của những nhà khoa học sáng lập nên nó.

Chủ nghĩa Mác-Lênin là “hệ thống quan điểm và học thuyết” khoa học của C.Mác, Ph.Ăngghen và sự phát triển của Lênin; được hình thành và phát triển trên cơ sở kế thừa và phát triển những giá trị của lịch sử tư tưởng nhân loại và tổng kết thực tiễn của thời đại; là thế giới quan và phương pháp luận phổ biến của nhận thức khoa học và thực tiễn cách mạng; là khoa học về sự nghiệp giải phóng giai cấp vô sản, giải phóng nhân dân lao động khỏi áp bức bóc lột tiến tới giải phóng con người. *Chủ nghĩa Mác - Lênin được cấu thành từ ba bộ phận lý luận cơ bản, có mối quan hệ biện chứng, thống nhất thành một hệ thống, đó là: Triết học Mác - Lênin, Kinh tế chính trị học Mác - Lênin, Chủ nghĩa xã hội khoa học.* Trong đó, triết học Mác - Lênin là khoa học về những quy luật chung nhất của tự nhiên, xã hội và tư duy, nó đem lại cho con người thế giới quan khoa học, phương pháp luận nhận thức đúng đắn để nhận thức và cải tạo thế giới. Kinh tế chính trị Mác - Lênin nghiên cứu phương thức sản xuất tư bản chủ nghĩa, vạch rõ sự bóc lột của nhà tư bản với giai cấp công nhân lao động, chỉ rõ những quy luật kinh tế chủ yếu đưa chủ nghĩa tư bản tới chỗ diệt vong, nêu những tiền đề kinh tế, xã hội của chế độ mới được hình thành

trong lòng chế độ xã hội cũ, quá trình xây dựng và phát triển kinh tế theo định hướng xã hội chủ nghĩa. Chủ nghĩa xã hội khoa học nghiên cứu những quy luật chuyển biến từ xã hội tư bản chủ nghĩa lên chủ nghĩa xã hội và phương hướng xây dựng xã hội mới. Quá trình xã hội hoá lao động dưới chủ nghĩa tư bản đã tạo ra cơ sở vật chất chủ yếu cho sự ra đời có tính tất yếu của chủ nghĩa xã hội. Động lực trí tuệ và tinh thần của sự chuyển biến này là Chủ nghĩa Mác - Lênin. Lực lượng xã hội thực hiện sự chuyển biến này là giai cấp công nhân và nhân dân lao động.

2.2. Vai trò của Chủ nghĩa Mác - Lênin trong việc hình thành thế giới quan khoa học cho SV

2.2.1. Một số vấn đề về thế giới quan

Thuật ngữ “Thế giới quan” lần đầu tiên được nhà triết học người Đức Cantor nêu ra vào thế kỷ XVIII. Cho đến nay, đã có nhiều định nghĩa về thế giới quan dưới nhiều cấp độ, khía cạnh và ý nghĩa khác nhau. Tác giả Getx quan niệm: “thế giới quan như một hệ thống nhất định những lời giải đáp những vấn đề về cội nguồn của thế giới về nguồn gốc, về ý nghĩa cuộc sống và đặc trưng của tiến bộ xã hội”. Theo từ điển Triết học, “Thế giới quan là hệ thống những quan điểm, khái niệm và quan niệm về toàn bộ thế giới xung quanh con người; đó là toàn bộ những quan điểm về thế giới, về những hiện tượng trong tự nhiên và trong xã hội, các quan điểm triết học xã hội và chính trị, luân lý, mỹ học, khoa học”.

Có thể hiểu một cách khái quát, *thế giới quan là hệ thống quan điểm, quan niệm của một chủ thể (có thể là của một con người, của một tập đoàn, hay của một giai cấp, hoặc của toàn xã hội) về thế giới, về vị trí, vai trò và khả năng tác động của con người trong thế giới đó.*

Thế giới quan khoa học (Thế giới quan duy vật biện chứng) dựa trên cơ sở tri thức khoa học nên phản ánh thế giới một cách khách quan, đúng đắn và có vai trò đặc biệt quan trọng trong đời sống của con người. Thế giới quan thực hiện chức năng định hướng cho toàn bộ hoạt động của con người, chỉ dẫn cho tư duy và hành động, thiếu thế giới quan, con người không có phương hướng để hành động, không có căn cứ để xác định và thẩm định các giá trị. Có thể coi thế giới quan như một thấu kính, qua đó, con người nhìn nhận thế giới xoay quanh nhận thức bản thân mình, xác định mục đích, ý nghĩa cuộc sống, chủ động lựa chọn phương thức hành động của riêng mình. Thế giới quan đúng đắn sẽ là tiền đề xác lập nhân sinh quan tích cực. Ngược lại, thế giới quan phản khoa học dễ làm hình thành nhân sinh quan tiêu cực. Thế giới quan quy định

cả tình cảm, thái độ, hành vi của con người trong quan hệ với thế giới xung quanh và với những người khác.

2.2.2. Chủ nghĩa Mác - Lênin với việc hình thành thế giới quan khoa học cho SV

SV là một bộ phận quan trọng của dân tộc và sự phát triển đất nước. SV luôn mang trong mình những đặc điểm chung, đa dạng của thế hệ đang lớn lên. Bởi vậy, trong những chặng đường phát triển của lịch sử nhân loại, SV đã được các quốc gia coi là nguồn nhân lực có tính chiến lược lâu dài. Họ là những người được đào tạo, rèn luyện từ các trường cao đẳng và đại học, có trình độ học vấn và kiến thức chuyên môn nghề nghiệp nhất định. Trong quá trình học tập, sinh viên tiếp thu tri thức và cả những vấn đề chính trị, xã hội, họ nhanh nhạy trong tiếp nhận những nhân tố mới.

Yêu cầu của sự nghiệp đổi mới ở nước ta đã đặt SV vào vị trí quan trọng đầu tiên và trách nhiệm của họ với sự nghiệp này là rất lớn. Đánh giá vai trò to lớn của SV, nguyên Tổng Bí thư Đỗ Mười đã khẳng định: “... đất nước ta bước vào thế kỷ 21 có vị trí xứng đáng trong cộng đồng thế giới hay không chủ yếu do thế hệ thanh niên hiện nay quyết định, trong đó SV là bộ phận có vai trò hết sức quan trọng”. Trong công cuộc xây dựng đất nước theo định hướng xã hội chủ nghĩa hiện nay, SV đóng một vai trò quan trọng, sau khi tốt nghiệp họ sẽ là lực lượng chủ yếu trên các lĩnh vực chính trị, kinh tế - xã hội, đảm nhiệm các công việc đòi hỏi hy sinh, gian khổ, sức khỏe, sáng tạo để xây dựng và bảo vệ Tổ quốc. Tuy nhiên, trong điều kiện hiện nay, sự bùng nổ của cách mạng thông tin đã khiến cho quá trình giao lưu văn hóa ngày càng mở rộng. SV được tiếp nhận rất nhiều kênh thông tin, nhiều loại thông tin, hợp pháp lẫn không hợp pháp. Điều này, làm cho đời sống tinh thần của SV vừa phong phú vừa phức tạp. Trên thực tế, có không ít SV thờ ơ, quay lưng với những giá trị truyền thống của cha ông; có lối sống thực dụng, không ít SV sống buông thả, sa vào các tệ nạn xã hội. Bên cạnh đó, cuộc đấu tranh trên lĩnh vực tư tưởng đang diễn ra gay gắt và phức tạp. Những thế lực thù địch đang dùng mọi thủ đoạn và âm mưu “diễn biến hoà bình” tác động vào xã hội nước ta, nhất là SV, trí thức... nhằm làm tan rã hệ tư tưởng, làm mất niềm tin vào Chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh. Đặc biệt, sự chống phá của các thế lực thù địch, tổ chức phản động ngày càng tinh vi, chúng tìm cách móc nối, xâm nhập vào nội bộ của Đảng, tìm cách phân hóa tổ chức để tập hợp lực lượng là những phần tử ở ngay trong hàng ngũ cán bộ, đảng viên của Đảng, song những phần tử này

lại có biểu hiện “tự diễn biến”, “tự chuyển hóa”, bất mãn chính trị. Lợi dụng yếu điểm này, các thế lực thù địch đã lấy thông tin để thêu dệt, xuyên tạc về các lãnh tụ của Đảng và công tác nhân sự của Đảng. Điều đó, đã tác động không nhỏ đến tư tưởng, nhận thức, làm phai nhạt dần mục tiêu lý tưởng của SV, làm ảnh hưởng đến quá trình giáo dục, đào tạo của nhà trường cũng như việc hình thành thể giới quan khoa học của mỗi SV. Đảng Cộng sản Việt Nam đã nhận định: “Đặc biệt đáng lo ngại là trong một bộ phận học sinh, SV có tình trạng suy thoái đạo đức, mờ nhạt lý tưởng, theo lối sống thực dụng, thiếu hoài bão lập thân, lập nghiệp vì tương lai của bản thân và đất nước”. Tại Đại hội X, Đảng Cộng sản Việt Nam đã nhấn mạnh: “Tình trạng suy thoái, xuống cấp về đạo đức, lối sống, sự gia tăng tệ nạn xã hội và tội phạm đáng lo ngại, nhất là trong giới trẻ”. Sự xuống cấp về đạo đức của một bộ phận SV là điều đáng lo ngại, có ảnh hưởng rất lớn đến công cuộc xây dựng đất nước, tương lai tiền đồ của dân tộc. Vì vậy, muốn phát huy vai trò của SV Việt Nam trong công cuộc đổi mới đất nước hiện nay cần phải trang bị cho SV thể giới quan khoa học đúng đắn, trong đó Chủ nghĩa Mác - Lênin có vai trò đặc biệt quan trọng. Đó là xây dựng giá trị hình mẫu SV trong thời kỳ mới, có lý tưởng sống cao đẹp, luôn biết suy nghĩ và hành động để hoàn thiện mình, thực hiện nhiều việc làm ý nghĩa giúp ích cho bản thân, gia đình, xã hội và đất nước. Xây dựng phẩm chất đạo đức tốt đẹp cho SV, phải giáo dục nâng cao nhận thức, giác ngộ về Chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh, nâng cao hiểu biết về truyền thống dân tộc, về lịch sử và đường lối, quan điểm của Đảng; nâng cao nhận thức về pháp luật, kỷ luật, làm cơ sở để xây dựng tình cảm cách mạng, ý thức trách nhiệm, giác ngộ về mục tiêu, lý tưởng sống tốt đẹp cho thế hệ trẻ.

Với đối tượng và nội dung cụ thể, với tính cách mạng, khoa học và giáo dục, các môn khoa học Mác - Lênin được giảng dạy ở trường đại học có vai trò đặc biệt quan trọng góp phần giáo dục cho SV lý luận cách mạng, quan điểm lập trường và niềm tin cộng sản, tin yêu chủ nghĩa xã hội - một chế độ tốt đẹp mà nhân dân ta đang xây dựng. Đồng thời, trang bị cho SV một hệ thống lý luận khoa học, tiên tiến, mang bản chất của giai cấp công nhân, để SV có một trình độ nhận thức nhất định về lý luận chính trị, trên cơ sở đó hình thành niềm tin vào sự đúng đắn của lý luận Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh, nhất là tin tưởng vào con đường đi lên chủ nghĩa xã hội của

đất nước ta. Ngoài ra, các bộ phận này còn rèn cho SV kỹ năng vận dụng những tri thức lý luận vào việc giải quyết những vấn đề thực tiễn đặt ra, nó không chỉ dừng lại ở việc cung cấp cho SV khả năng nhận thức về thế giới mà còn tạo cho họ khả năng tham gia cải tạo thế giới bằng việc góp phần hình thành tư duy khoa học, tầm nhìn mới, thái độ tích cực trong hoạt động thực tiễn. Chỉ khi nào SV thấm nhuần những kiến thức, quan điểm, lập trường, đạo đức, lễ sống cách mạng của chủ nghĩa xã hội khoa học và tư tưởng Hồ Chí Minh, họ mới có ý chí, khát vọng, nghị lực, tình cảm, hành động đúng đắn và trở thành con người hữu ích cho xã hội, phát huy được vai trò trong sự nghiệp đổi mới xây dựng chủ nghĩa xã hội. Do đó, để nâng cao vai trò của Chủ nghĩa Mác - Lênin trong việc hình thành thể giới quan khoa học cho SV, cần phải chú trọng hơn nữa công tác giảng dạy, học tập các môn khoa học Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh, “Tăng cường giáo dục chính trị, tư tưởng, đạo đức, lối sống cho học sinh, SV. Cải tiến việc giảng dạy và học tập các bộ môn khoa học Mác - Lênin và tư tưởng Hồ Chí Minh ở các trường đại học, cao đẳng, trung học chuyên nghiệp và dạy nghề”.

3. Kết luận

Trong điều kiện hiện nay, sự phát triển nhanh chóng của khoa học và công nghệ, xu thế hội nhập quốc tế, khu vực, sự hợp tác và cạnh tranh vẫn sẽ nuôi dưỡng ý thức độc lập dân tộc, tinh tự giác trong giải phóng giai cấp, giải phóng con người theo mục tiêu “Dân giàu, nước mạnh, xã hội công bằng, dân chủ và văn minh”. “Tư tưởng của Mác đã làm nên lịch sử thế kỷ XX. Tư tưởng của Mác vẫn là tư tưởng của thế kỷ XXI. Nhân loại sẽ không có tương lai nếu không có tư tưởng của Mác”.

Tài liệu tham khảo

1. Đảng Cộng sản Việt Nam (1997), *Văn kiện hội nghị lần thứ hai Ban Chấp hành trung ương khóa VIII*, NXB Chính trị quốc gia, Hà Nội.
2. Đảng Cộng sản Việt Nam (2001), *Văn kiện Văn kiện Đại hội Đại biểu toàn quốc lần thứ IX*, NXB Chính trị quốc gia, Hà Nội.
3. Đảng Cộng sản Việt Nam (2006), *Văn kiện Đại hội Đại biểu toàn quốc lần thứ X*, NXB Chính trị quốc gia, Hà Nội.
4. Hội SV Việt Nam (2013), *Lịch sử phong trào học sinh, SV và Hội SV Việt Nam (1925-2013)*, NXB Thanh niên, Hà Nội.
5. Học viện Chính trị quân sự (2008), *Học thuyết Mác và con đường cách mạng Việt Nam*, NXB Chính trị quốc gia, Hà Nội.